యోగిని

౧

'ఏమచ్చటనంతజనము మూఁగియున్నది?'

'మణికర్ణికా ఘట్టమునకు నే డొక భైరవవ్రతధారిణియగు యోగిని వచ్చినదట. ఆమెను గాంచుటకై జనులు గుంపులుగ నేగుచున్నారు.'

అని సంభాషించుకొనుచు కాశీనివాసులగు నిరువురు గూండాలు మణికర్ణిక వైపున కేగుచుండిరి. ఇరువురును దృఢకాయులు, పరిశ్రమసంఘటిత దేహులు.

ఇప్పటికింకను ఘడిగ జాము ప్రొద్దెక్కలేదు. గంగానదీతరంగములపై ప్రాతఃకాలిక సూర్యకిరణముల కాంతి ప్రతిఫలితమగుచుండెను. అయ్యది మాఘమాసమగుటచే జనులంత ప్రొద్దెక్కినను వణఁకుచు వణకుచు గంగాస్నానమున కేగుచుండిరి. మఱికొందరప్పటికే స్నానముచేసి విశ్వనాథ దర్శనార్థము దేవాలయమున కేగుచుండిరి.

అట్టి సమయమున నూత్నసమాగతయగు నొక యోగిని తీరమునగూర్చుండి గంగాప్రవాహమును దదేకదృష్టితో గాంచుచుండెను. జనులామెకు నాల్గువైపుల మూఁగియుండిరి. కాని యామెను సమీపించుటకు మాత్ర మెక్కడును సాహసింపలేదు. కాని క్రొత్తగా వచ్చిన గూండాలిరువురుమాత్రము బలవంతములగు తమ చేతులతోఁ బ్రజలను దొలఁగఁద్రోయుచుఁ గొన్ని మెట్లనుడిగి యోగిని సమీపమునకేగి నిలిచిరి. కాశీలోని గూండాలు పరుల లక్ష్యపెట్టువారుకారు. స్త్రీల గౌరవింపుట యనినవారికిఁ బొత్తిగాఁ దెలియదు.

యోగినిని గాంచుటతోడనే అందఱుజను లచటఁ గూడుటకుఁగల కారణమేమియో వారికి విశదమైనది. యోగిని జవ్వని, అనుపమసుందరి. ఆమె వెంట్రుకలలోఁ జాలభాగము జడలుగట్టియుండెను. కొన్ని వెంట్రుకలు మాత్రము శిరోమధ్యమున ముడివేయఁబడియుండెను. ఆ ముడిక్రింద నామె నెమ్మొగము వింతసోయగము నీనుచుండెను. జటాధారమువలన నామె ముఖకాంతి యించుకయు లోపింపక 'కిమివహి మధురాణాం మండనం నాకృతీనాం' అను కాళిదాసవాక్యమును స్మృతికి దెచ్చుచుండెను. ఆమెశరీరము మిగుల దేజోవంతమై విస్ఫులింగముల వెడలఁగ్రక్కు నట్లుండెను. పాదములు, ముంజేతులు, శిరము దక్క మిగిలినశరీరమంతయు గావివస్త్రముచే గప్పబడియుండెను. జడలు వీపుపైఁ గ్రుళ్ళింతలనిడుచు భూమిని దాకుచుండెను. తళతళమను త్రిశూలమొకటి యామె తొడపైఁబడియుండెను.

భైరవి జనులవైపు చూచుటలేదు. ఆమెదృష్టి గంగానదిలోని చిఱుతరంగములతో సమ్మిళితములగుచున్న సూర్యకిరణములయందుఁ గేంద్రీకరింపఁబడియుండెను. గంభీరమగు నావదనమున నించుక యలసటదోఁచుచుండెను. చరణములు రజోదూషితములై యుండెను. కన్నులలోని తేజమించుక విన్ననగుచుండెను. ఆ యుషయా కాలమున శీతల జలదర్శనముచే మార్గాయాసమును బోగొట్టుకొని జూచుచుండెను. అట్టిచో మూర్ఖులగు గూండాలిరువురు సూర్యకిరణముల కడ్డముగ నిలుచుటచే వారినీడ లామెపైబడెను. యోగిని కన్నులెత్తిచూడ వికృతాకారులగు నిద్దరు యువకులామెను దదేకదృష్టితోఁ గాంచుచుండిరి. మెల్లన నాల్గువైపులఁజూడఁగా జనులు తన్ను చుట్టుముట్టియుండిరి. అంతట నామె యించుకయైన మాట్లాడక మౌనముతోలేచి నిలువఁబడెను. ఆమెచేతిలోని త్రిశూలము సూర్యకిరణములలో దళతళలాడుచుండెను. అద్దానిగాంచి భయముచే గుంపు ఆమెకు దారివదలెను. యోగిని వడివడిగా విశ్వనాథ దేవాలయమువైపునకుఁ బోసాగెను. లేచి నడచునపు డామె శరీరము పూర్వముకన్న పొడవు, సౌష్ఠవము, గలదిగ గాన్పించుచుండెను. ఆ యువకులిరువురు నామెను వెంటాడక విడువలేదు. అందులో నొకడామెతో 'కాంతా! నీ వీయూరికి క్రొత్తగ వచ్చినట్లు గన్పడుచున్నావు. మా వెంటవచ్చిన నీ విశ్రాంతికి

యోగ్యమగు నుత్తమస్థానమును జూపింపగలము, అనెను. వెంటనే రెండవవాడు విశ్వనాథుని పండాలందఱు మాకు ముఖ్యబంధువులు. నీ వచ్చటికివచ్చిన విశ్వనాథునియొద్దనే యుండునట్లేర్పాటు చేయఁగలము' అనిచెప్పెను. యోగిని యీ వాక్యములువిని ధీరురాలై మీరు నన్నేల వెంబడించెదరు. వెంటనే వెడలిపొండని కఠినస్వరమున జవాబుచెప్పి ద్రుతగమనమునఁ బోసాగెను. గంభీరమగు నా వాక్యమునువిని యువకులించుక వెనుకాడిరి. కాని యామె యెచ్చటికివెళ్ళును? ఏమి చేయును? అను విషయమెఱుంగుటకు నుత్సుకులగుటచే వారామెను వెంటాడుట మానలేదు. యోగిని యువతి, సుందరి, నిరాశ్రిత, అసహాయ, కనుకనే యామెను వెంటాడుటకు వాండ్రకు జంకుగొంకులు లేకుండెను. ఆమె యారాత్రి యెచ్చటికివెళ్ళునది తెలిసికొనుట వాండ్రకు ముఖ్యకర్తవ్యము.

యోగిని దేవాలయసమీపమునకేగి కొంతసే పేమియో విచారించి లోపలఁ బ్రవేశించెను. ఆ యువకులును గొంచెము విచారించినమీఁదట నొకడు దేవాలయములోని కేగెను, రెండవవాఁడు వాకిట నిలువఁబడి యుండెను.

౨

యోగిని యారాత్రి గంగాతీరమునంగల యొకానొక జీర్ణమందిరమును శరణుసొచ్చెను. రాత్రులయం దచ్చట నెవ్వరునుండరు. దానికి సమీపమున నిండ్లేమియులేవు. అప్పుడప్పుడు బాటసారులెవ్వరైన నొకటిరెండు రోజులుమాత్ర మచ్చట విడిసిపోవుచుందురు. ఆ యింటిలోని ద్వారములు, కిటికీలు అలమారలు మొదలగునవన్నియు జీర్ణావస్థ నాశ్రయించినవే. ఆ యింటిలోనికి రాత్రింబవలు గంగాప్రవాహపుఁ గలకల ధ్వని వినబడుచుండును. బయటనున్నంత దుస్సహమగు చలి లోపలఁగూడ వేయుచుండెను. యోగిని యారాత్రి నచ్చట గడపు నుద్దేశముతో నందు బ్రవేశించెను. అయ్యది వెన్నెలరాత్రి. రెండవయామము గడచుచున్నది. పౌరుల కోలాహలము శాంతించినది. దూరమునందలి స్మశానములోఁ జితాగ్ని మండుచున్నది. వల్లకాటిలోనికుక్క లిటుఁనటు బరుగులెత్తుచు భూంకరించుచుండెను. వెన్నెలలో మందిరసమీపమునఁ బ్రవహించుచున్న గంగాతరంగపంక్తులు మనోహరములై కాన్పించుచుండెను. అట్టి సమయమున యువకులగు నిరువురు పురుషులు మెల్లనవచ్చి మందిరమునఁ జొరఁబడిరి. యోగిని పరుండియుండెను. కాని యామె కింతవఱకు నిద్రరాలేదు. కాలిచప్పుడు వినుటతోడనే యామెలేచి కూర్చుండెను. చంద్రికాప్రకాశమున బోల్చిచూడగా నా వచ్చినపురుషులు పగటిపూటఁ దన్ను వెంటాడిన గుండాలేనని స్పష్టమాయెను. వారిప్పుడు తప్పఁద్రాగి యున్నారు. ఒకని చేతిలో సారాబుడ్డికూడ గలదు. మదిరాదుర్గంధమొక్కుమ్మడి యోగిని నాసారంధ్రముల ముంచితేల్చెను. ఆమె దిగ్గునలేచి నిలుచుండెను. ఆమె హస్తమునఁ ద్రిశూలము మెఱయుచునేయుండెను. ఆమె లేచుచుండగనే వారిలో నొకఁడు మందస్వరములో 'యువతీ? ఏల లేచుచుంటివి? నీ కొఱకై భైరవీప్రసాదము దెచ్చియున్నాము. రమ్ము. వెంటనే దానిని స్వీకరింపుము' అనెను.

వానికన్న మద్యపానమునఁ గొంచెము వెనుబడియున్న రెండవవాఁడు యోగిని లేచుచుండఁగనే ద్వారమున కడ్డముగనిలిచి 'ఓయీ! ఎక్కడికి వెళ్ళెదువు? నిన్ను మేమెచటికిఁ దీసుకొనిపోఁదలఁతుమో అచ్చటికి నీకైనీవే వచ్చుటమేలు మమ్ముఁగాంచి యిప్పుడెచటికో పోవనవసరమేమి? ఇదిగో ప్రసాదము. స్వీకరింపుము' అని పలుకుచు మద్యపాత్రతోఁగూడిన తన హస్తము నామెవైపునకుఁ జాచెను. సుందరియగు నామె యిపుడు సంకటమునఁబడినది. నిస్సహాయ. అర్ధరాత్రము. నిర్జనస్థలము. అట్టియెడ బలవంతులగు నిద్దరు పురుషులు మద్యపానోన్మత్తులై యామెను బలాత్కరింప వచ్చినారు. ఇక నామెను రక్షించువారెవరు. యోగిని ముఖమున భయచిహ్నమేమియు గానవచ్చుటలేదు. వారిమాటలు విని యామె మెల్లఁగా ఏమీ: ఇచ్చటి భైరవీవ్రతధారులందఱు మద్యపానము చేయుదురా? అని యడిగెను.

లేకున్న భైరవు లెట్లగుదురు? అని వారి జవాబు.

యోగి — ఇంతరాత్రివేళ మీరిచ్చటి కేల వచ్చితిరి?

మొదటివాఁడు — (నవ్వి) ఈప్రశ్నకు జవాబేమి గలదు

యోగి — నేనేకాకిని, అబలను, అసహాయను. నా విషయమున దౌష్ట్యమాచరించిన మీకేమి లాభము.

గుండాలు — ఔరా! నీవిషయమున దౌష్ట్యమెవరు చేసిరి. మేమును కామమార్గాను యాయులము గదా రమ్ము. మద్యము ద్రావుము. ఆనందింపుము.

భైర — త్రాగక విధిలేదా?

గుండా — ఇన్నిమాటలేల? తీసికొనుము. ప్రారంభింపుము.

భైర — నేను బ్రహ్మచారిణిని.

గుండా — ఇట్టివారి నెందఱినో చూచినాము. మొదట నెల్లరు నిట్లే చెప్పుచుందురు.

యోగి — (మాటమార్చి) కాశి మిక్కిలి పుణ్యస్థానమన్న సంగతి మీరెఱుగుదురా?

గుండా — (నవ్వి) మొట్టమొదట నేడే యీసంగతి దెలిసికొనుచున్నాము. తమరాకవలన మఱింతఁ బవిత్రమైనది

యోగి — (ఈ వ్యంగ్యవాక్యముపై లక్ష్యముంపక) ఇట్టి పుణ్యస్థానమున మీరు రాత్రింబవలు పాపాచరణమేల చేయుచున్నారు.

గుండా — ఏమి; పాపమా! నీ మధురమూర్తి గాంచినంత మే మున్మత్తులమైపోతిమి. దీననించుక పాపమున్నను కాశీనివాసుల కేమి భయము.

యోగి — మూర్ఖులారా! స్వర్గమందేని నెవ్వడైన పాపమాచరించిన నరకవాసి కాకతప్పునా? నరకమునందు గూడ మీ పాపమునకు ప్రాయశ్చిత్త ముండబోదు. ఎందఱు స్త్రీలను మీ రీవిధముగా నాశన మొనర్చిరో యెవరికెఱుక.

గుండా — ఏమి! నీ విచ్చట శాస్త్రచర్చ చేయ వచ్చితివా! వ్యర్థముగ నేల మాటలాడెదవు.

అనుచు నందొకఁడు దన రెండు చేతులఁ జాపి యామెను బట్టికొనఁబోయెను. వెంటనే యామె యాకారము మాఱినది. ఇంతవఱకు మెల్లమెల్లగా నమ్రవాక్యములఁ బల్కుచున్న యోగిని హఠాత్తుగాఁ ద్రిశూలమును ఝళిపించుచుఁ బ్రళయ రౌద్రాకారము దాల్చెను. ఆ మరూప మిప్పుడొక భయంకరాగ్నిజ్వాల. ఆయమ ముఖముపైనను, త్రిశూలముమీదను గూడ జంద్రకాంతి ప్రతిఫలించి తళతళలాడుచుండెను. యోగిని తన భీషణస్వరముతో గంగాతటము నెల్ల గంపింపఁజేయుచు అరే! నే నెవతెనో యెఱుగుదురా? అని యాడుసింగమువలె గర్జించెను.

గుండాలిరువురు నాశ్చర్యచకితులు, భయకంపితులునై 'లేదు' అనిమాత్రము జవాబుచెప్పిరి.

యోగి — అందువల్లనే మీరు నన్ను వెంటాడుచున్నారు. నే నెవతెనో మీ రెఱిఁగియున్న నాకలిగొన్న వ్యాఘ్రిని గాంచుతేళ్ళవలె నెప్పుడో పాఱిపోయియుందురు. మీవంటి నీచులవలన నాకిసుమంతయు భయములేదు. విడువుఁడు, నామార్గమును విడువుఁడు.

అదివిని వాకిట నిలచియున్నవాఁడు మెల్లఁగ మాటలాడుము. ఇంతమాత్రమున కల్లరియేల? అనెను.

యోగి — (త్రిశూలము చేత గట్టిగ బట్టికొని) ఓరీ! నీకు మృత్యువు సమీపించినది. ఇదిగో నాచేత జంపబడితివి, అనుచు రెండడుగులు ముందునకు వేయగనే ద్వారముననున్న వ్యక్తి దూరముగఁ దొలఁగ ఆమె త్రిశూలమును ఝళిపించుచు నచ్చోటు వీడిపోయెను. ఆ వీరులిద్దరు నట్టి యర్ధరాత్రమున నామెను వెంబడింపనైన సాహసములేక యింటిదారి బట్టిరి.

3

సైనికవిప్లవము జరిగి రెండువత్సరములైనది. రాజ్యమునం దెల్లయెడల శాంతిస్థాపింపఁబడినది. అయినను అచ్చటచ్చట నరెస్టులుమాత్రము జరుగుచునే యున్నవి. నానాసాహెబ్ ఇంతవఱకుఁ బట్టుపడలేదు. మఱికొందఱు పేరుగల విద్రోహుల జాడగూడ నింతవఱకుఁ దెలియలేదు. దేశమంతట పోలీసుల గూఢచారులు దిరుగుచుండిరి.

ఈసమయముననే యొకానొక సి. ఐ. డి. పోలీసు కాశీనగరమునకు వచ్చిచేరెను. అతని కచ్చట నేవిధ

మగు సహాయముగావలయునో, ఆ కొరకై యెల్లప్పుడు నచ్చటి ప్రభుత్వోద్యోగులు సమకూర్చుచుండవలయునని దొరతనమువారి యాజ్ఞాపత్రమతనియొద్ద గలదు. దానిపై నతనిపేరు 'ముంతాజఅలీ' అని వ్రాయబడియుండెను. అతడు జిల్లామేజస్ట్రీటునొద్దకు వెళ్ళి దొరతనమువారి యాజ్ఞాపత్రమతనికి జూపించెను.

మేజ — ఈపట్టణమునగాని లేక జిల్లాలోగాని రాజద్రోహు లెవరైన దాగియున్నారా?

గూఢ — యథార్థమని చెప్పలేను. ఇంతవరకుఁ గేవల మనుమానముమాత్రమై యున్నది.

మేజ — పద నేనుకూడ వెదకుటకు నీతో వత్తును.

గూఢ — అయ్యా! మీరురావలదు. నేను మాటి మాటికి దుస్తుల మార్చుచు మిగులఁ గష్టముగ గూఢచరకార్యమును నిర్వహించుచున్నాఁడ. తాము దయచేసినచోఁ బక్షి వలనుండి యెగిరిపోఁగలదు.

మేజ — (కొంచెము కోపముతో) సరి.మీయిష్టము.

గూఢ — నాకవసరమగు సాయము చేయవలసినదిగా కొత్వాలు సాహేబున కాజ్ఞాపింపుడు.

వెంటనే కొత్వాలు పిలువనంపబడెను. మేజస్ట్రీటు నూత్న సమాగతుఁడగు పురుషుని కొత్వాలునకు జూపుచు. ఈతడొక గూఢచారి. ఇతని కవసరమగునప్డెల్లఁ దగిన సాయముచేయుచుండవలెను.

కొత్వాలు — (వంగి సలాముచేయుచు) చిత్తము.

బయటికి వచ్చినమీదట ముంతాజీనుండి కొన్ని రహస్యముల గనుగొనవలెనని కొత్వాలెంతయో ప్రయత్నించెను. కాని యతఁడు కొత్వాలునకంటె గండఁడు. అగుటచే నతడేమియు బయలుపఱచియుండలేదు...ఇప్పుడు నాకేవిధమగు సాయ మవసరములేదు. అవసరమగుడు నేను మనవిచేతును, అని మాత్రమే యతఁడు కొత్వాలుతోఁ జెప్పెను. అంతనా గూఢచారి తన నియమిత స్థలమునకు వెడలెను.

గూఢచారి తనదుస్తులను మార్చి సన్యాసి వేషము దాల్చి పగలు మూడవజామున విశ్వనాథ దేవాలయము వైపున కేగెను. దారిలో నతడు మాటిమాటికి. జై, బాబా విశ్వనాథజీకి జై అని బిగ్గరగ నఱచుచుండెను. అతనిగాంచిన వారెవరు నతఁడు ముసల్మానుఁడని గుర్తింపఁజాలకుండిరి. వేషభాషలయందు నతఁడు నిజమగు సన్యాసుల కేమాత్రముఁ దీసిపోఁడు. జనులు గుంపులుగాఁ గూడినచోట్లనెల్ల నతఁడు నిలిచి వారి సంభాషణల వినుచుండెను. దేవాలయ సమీపముననే చీకటిపడువఱకు నటునిటుఁ దిరుగుచుండెను. అతఁడట్లు దిరుగుచుండగనే అంధకారము మెల్లన నల్లుకొనెను.

అప్పుడొకచో గొందఱు యువకులు చేరి సంభాషించుకొనుచుండ గూఢచారి మెల్లన నటజేరబోయెను. అతడచటి కేగునప్పటికి వారిలో వారిట్లు మాట్లాడుకొనుచుండిరి.

మొదటివాఁడు — నాఁటినుండియు మరల నామె జూడలేదా?

రెండవవాఁడు — లేదు. మరల నేనందులకై ప్రయత్నింపనైనలేను.

మూడవవాఁడు — అరే! అట్టి చక్కని చుక్కయగు కాంతచేఁ జిక్కినపు డేలజారిపోనిచ్చితివి. ఇయ్యది నీకేగాక మనఎల్లరకు లజ్జాకరముగాదా?

నాల్గవవాఁడు — ఆమె పారిపోయియుండదు. ఇచ్చటనే యెచటనో దాగియుండును. అన్వేషించిన మరల లభింపగలదు.

రెండవవాఁడు — ఆమెవెంటబడరాదు. ఆమె మిగుల నిర్భయురాలు. సాహసిక,

మూడవవాఁడు — (తిరస్కారముతో) ఒకయాఁడుదానికింతగా భయపడు నీచపుబ్రతుకు బ్రదుకుటకంటె గంగలోదూకి చచ్చుట మంచిది.

రెండవవాఁడు — (కోపముతో) చాటున నెన్ని కోతలైన గోయవచ్చును. ఆమెయెదుటి కొకమాటు వెళ్ళిన నందఱపస బయటపడగలదు. ఈ గర్వమప్పుడేమగునో తెలియగలదు.

మూడవవాఁడు — నోరుమూయుము. మీసాలు గొరిగించుకొని యాడువాండ్రతో నాడుకొనబొమ్ము.

ఇట్లు కొంతకాలము సంభాషించినమీఁదట నెవరి యిండ్లకువారు పోసాగిరి. సన్యాసియు వారివెంటనే పోవుచుండెను. పోవుచు మార్గమధ్యమున నతడు వారి నిట్లు ప్రశ్నించెను.

'ఇంతవఱకు మీరుమాట్లాడు విషయమేమి?' వారందఱు విస్మయముతో వెనుదిరిగి సాధువైపు చూడసాగిరి. అట్టి యంధకారములోనే మందహాస సుందరమగు వతనిముఖమును వారు చూడఁగల్గిరి వెంటనే వారిలోనొకఁడు విసువుతో మాటలతో నీకుబనేమి? విచారించిచూడ నీవొక టక్కరిసన్యాసివలె గన్పట్టు చున్నావు. మేము నీవంటిటక్కరుల నిదివఱకెందఱినో చూచినాము. నీ వేషముల నిచట సాగింపక వెడలి పొమ్ము. అనెను.

వెంటనే రెండవవాడు: నీవు మా మాటలనెల్ల వినిన ట్లున్నది. బాబాజీ! నీవొక విచిత్రవ్యక్తివిగాఁ దోచు చున్నావే. వేషమున సాధువుంగవుడవుగదా? మేము మాట్లాడినది స్త్రీవిషయము, అది వినుటవలన నీకేమి లాభము. అని కిలకిలనవ్వెను.

సాధువుమొగముపైగూడ జిర్నగవు వ్యాపించినది.

సాధు—నాతో జెప్పిన నా విషయమున చేనైన సాయముచేయఁగలను.

మొదటివాఁడు—నీకేమైన మందులు, మంత్రములు తెలియునా?

సాధు—ఆ విషయమున నాకు సంపూర్ణజ్ఞానము గలదు.

రెండవవాఁడు—బాబాజీ! దానిలో నీకుగూడ భాగమవసరములేదుగదా? లేక పిట్ట దొరకినవెంటనే గబ్‌చబ్‌గా లంకించుకొనిపోదువా.

సాధు—రాను, రాను, అట్లనకుడు. నేను విషయములరోసిన సన్యాసిని. మీరే కాంతనుగూర్చి మాట్లాడుచుంటిరో ఆమెను నే నిదివఱకే యెఱుగుదును.

రెండవవాఁడు—(ఆత్రముతో) ఆమె భైరవవ్రత ధారిణియేనా?

సాధు—ఇపుడు భైరవియేకాని పూర్వమామె వైష్ణవి ఇదివఱకున్నప్రియుని వదలి నేఁడామె భైరవ వ్రతమును స్వీకరించినది.

రెండవవాఁడు—అట్లయిన మా ముందేలనట్లు బింకముజూపుచున్నది. చేతిలో నొక త్రిశూలమును దాల్చి వెల్లరిపైకి దుముకుచుండునే. అపుడామె యాకారమును గాంచిన నెల్లరకు జంపివేయువన్న భయముగల్గుచుండును.

సాధు—అవియెల్ల వట్టిడంబములు. ఈమారు గన్పడినఁ దప్పక మీచేఁజిక్కఁగలదు. కనుక ఆమె యెక్కడ నుండునది భోగట్టాతీయవలయు. అప్పుడు మీకోర్కె నెఱవేరఁగలదు. రేపు సాయంసమయమున మనమెల్లర మిచటనే కలసికొనవలయును.

రెండవవాఁడు—మాకోర్కె సఫలమైన నీ కష్టము మరకపోదు. గొప్పబహుమతి పొందగలవు (అవి తనలో) బహుమతి చేతిలోఁగాదు, వీపుమీద, అనుకొనెను.

సాధువున్నా 'నాపని నెఱవేరిన మీకుదగిన యినాము లభింపఁగలదు. అనుకొనుచు నటనుండి వెడలి పోయెను.

౪

మఱుచటిరోజు సాయంకాలమున నిరువురు గుండాలును సంకేతస్థానమున యోగిని దర్శించిరి. వారిని గాంచుటతోడనే యోగి 'ఏమి సమాచారము' అని ప్రశ్నించెను.

గుండాలు—భైరవి సమాచారము తెలిసినది.

యోగి—ఆ మెచ్చట నివసించుచున్నది!

గుండాలు—అదేమో తెలియదు. కాని నేటిప్రాతః కాలమున గంగాతీరమున మణికర్ణికాఘట్టమున గూర్చుండియుండెను. ఆమెచుట్టును జనులమూగఁగనే యెచటికో వెడలిపోయినది.

యోగి—రేపు మరల రావచ్చునా?

గుండాలు—శతవిధముల రావచ్చును?

యోగి—మంచిది. మరల రేపటిప్రభాతమున మిమ్ము గలసికొందును. మీరు మాత్రము గంగాతీరముననే యుండవలయును.

అనిచెప్పి యతడు తన నివాసమునకేగి వేషము మార్చెను. కొత్వాలునొద్దకేగి రేపటి యుదయముననే మీరు నావెంట బలవంతులగు నైదుగురుభటుల నంపవల యును. అవచ్చు భటులను నే నిప్పుడే చూడవలయును. అనిచెప్పెను.

కొత్వాలు—మీరు వెదకుచున్న వ్యక్తి జాడ చిక్కెనా!

గూఢచారి—చాలవఱకుఁ జిక్కినట్లే

కొత్వా—నేనే స్వయముగ మీ వెంటవత్తునా?

గూఢ—అదెంతమాత్రమును బనికిరాదు. ఏమాత్ర మనుమానము గల్గినను ఖైదీ పారిపోఁగలఁడు వట్టు వడినమీద మీరును జూడవచ్చును.

సిపాయీలు హాజరగుటతోడనే ముంతాజ్ అలి వారినిగాంచి మీరెల్లరు రేపు తెల్లవారకమునుపే మీ మీ యాయుధములతో సిద్ధముగనుండవలయు. మిమ్మి తరులు గుర్తింపకుండునట్లు మీదుస్తులపై కంబళ్ళుగప్పి కొనవలయును, అని చెప్పి వెడలిపోయెను.

మఱునాఁడు ప్రాతఃకాలమగువఱకే రక్షకభటు లైదుగురు సిద్ధముగానుండిరి. గూఢచారియును నడుమున ఖడ్గముబంధించి మీద తన దుస్తులదాల్చి పైనఁ గంబళి గప్పికొనెను. అతఁడు రక్షకభటులఁ గాంచి మీరు నావెంటనుండక దూరముగ నొక్కరొక్కరుగ వచ్చుచు నేను సైగచేయగనే నాయొద్దకు రావలయును. అనిచెప్పి మణికర్ణికాఘట్టముపైపున కేగెను. సిపాయీలు కొంచెమువెనుక వచ్చుచుండిరి. మణికర్ణికకుఁ గొంచెముదూరముననే గుండా లతనింగాంచి వహవ్వా! బాబూజీ! నేఁడు మీవేసము పూర్తిగ మాఱినదే అనిరి. గూఢచారి వెనుదిరిగి చూచుటతోడనే భటు లతనిని సమీపించిరి. మీరు వెంటనే వీరియవర నరెస్టు చేయుఁడని యాజ్ఞాపింపఁగనే పోలీసులు గుండాల నరెస్టుచేసిరి. సిపాయీలు వెలవెల వోవుచు మావలని యపరాధమేమి' యని అడిగిరి.

గూఢ—మీరు రాజద్రోహులకు సహాయులు, అని చెప్పి సిపాయీలఁ గాంచి మీరు వీరిని వెంటనే చెఱసాలలో బంధింపుడు, అని యాజ్ఞాపించి తానచటి నుండి సాగెను. ముగ్గురు సిపాయీలు వారిం గొంపోవ నిరువురుమాత్రము గూఢచారివెంటనే సాగిరి.

అతఁడు గంగాతీరముననే మణికర్ణికాఘట్టమునకేగి చూడ యోగిని యందొక మెట్టుపై గూర్చుండి యుండెను. అతడు రక్షకభటుల దూరముగనుండ నియమించి తానుమాత్ర మామెసమీపమునకేగి మెల్లగ 'నన్ను గుర్తింపఁగలవా' అని ప్రశ్నించెను. ఆమె యులికిపాటుతో నతనిం గాంచి సందేహాశ్చర్యములతో నీవిచటికేల వచ్చితివి? అనెను.

గూఢ—మఱి నీవు.

యోగి—నేను మఱియిచటికేగుదును.

గూఢ—నేనేల వచ్చితిని తెలియుదా?

యోగి—ప్రతిక్రియకై యుందును.

గూఢ—నాకవమానము గల్పుట నీకు నుచితమా?

యోగి—(బొమముడితో గర్కశస్వరము దీపింప) నీవు నాతండ్రికి నౌకరుడవై యుండియు నాతోఁ మైత్రి నెఱపఁగోరినందున దానికిఁదగిన శిక్ష ననుభవించితివి.

గూఢ—నీవిషయమున సర్కారువారి వారెంటు మెట్లున్నదో తెలియునా?

యోగి—ఆ: తెలియకేమి. నన్ను బట్టికొని మరణదండన విధింపుమనియేకదా? దానికేకదా నీవిచటికి వచ్చుట.

గూఢ—నేను గూఢచారినిగాన రాజద్రోహిని బట్టికొనుట నావిధి.

యోగిని చూపులలో గ్లాని ప్రస్ఫుటితమగు చుండెను. భాగీరథిలోని చిఱుతరంగములపై ప్రాభాతిక సూర్యకిరణములు తాండవించుచుండెను. యోగిని గంగానది వైపు దృష్టిపాఱపుచు 'ఇదిగో నేనిచటనే కూర్చుండియుందును. మీభటుల బిలిచి నన్ను బట్టియిమ్ము' అనెను.

గూఢ—నిన్నిపుడు పట్టియిచ్చిన మరణదండనగాని లేక ప్రవాసశిక్షగాని లభించును. ఒకవేళ ప్రవాసమే లభించిన నచట నీమానము చూఱగొనఁబడదా?

యోగి—(అతనివైపు చూచుచు) ఇంతవఱకు నన్నెవఁడైన స్పృశింపగల్గెనా?

గూఢ—(వికటముగా) నీవు స్వతంత్రురాలవై యుండునదనుక నీకేమియు భయములేక పోవచ్చును. కాని శత్రుహస్తగతవైనమీద నీకు దిక్కెవరు. నేనొకవేళ దయదలఁచి విడిచినను ఈసమాచార మెట్టు

లైనఁ బ్రభుత్వమునకుఁ దెలియకుండదు.

యోగి—నీవిచటికి వచ్చిన యుద్దేశ మేమియో స్పష్టముగఁ జెప్పుము.

గూఢ—జనులు నాల్గువైపుల మూఁగియున్నారు. వారి కేవిధమగు సందేహము గల్గకపూర్వమే నీవు నా వెంట లేచిరమ్ము. అట్లయిన నిన్నింగ్లీషువారు పట్టుకొనఁ జాలరు.

యోగి—(చిర్నగవుతో) ఏమి? నాతో నిఖాచేసికొనవలయుననియా?

గూఢ—మీఁద నీ యిష్టముచొప్పునఁ బ్రవర్తింపవచ్చును. ఇప్పు డాలసింపక నావెంటరమ్ము.

యోగి—రానిచో.

గూఢ—రాజద్రోహ నేరముక్రింద నిన్ను సర్కారునకు బట్టియిత్తును.

యోగి—నన్నుఁ బట్టికొన సాహసించునది నీ వొక్కఁడవేనా?

గూఢ—కాదు. మఱి యుద్ధభటులుఁగలరు.

యోగి—ఐనచో వారినిగూడ బిలువుము.

గూఢ—నీవు నా వెంటరావా?

యోగి—రాఁజాల.

గూఢచారి సిపాయీలవైపు చూడఁగనే వారు మెట్లు దిగసాగిరి. యోగిని వారిని గాంచుటతోడనే మెఱపు మెఱసినట్లు చిఱుక్కునలేచినది. త్రిశూలహస్తయై గూఢచారియెదుట నిలువ నాతఁడు భయకంపితుఁడై యించుక వెనుకాడెను. వెంటనే యా శూరకాంత తన చేతిలోని త్రిశూలముతో శక్తికొలఁది తనవక్షమునఁ బొడిచికొనెను. ఒక్కుమ్మడి నాల్గువైపులనుండి జనులు గ్రమ్మికొనిరి. గూఢచారియు సమీపించినాఁడు. ఆమె మృతదేహము గంగాతటమున బడియుండెను. రక్తధార యొకటి యద్దానినుండి బయల్వెడలి గంగాజలముతో సంగమించుచుండెను గంగానదీ జల తరంగములా శరీర స్పర్శచేఁ బవిత్రములగుచుండెను. సూర్యకిరణములా ముఖముపై నొకనూత్నకాంతి నొదవించుచుండెను

ఏమైనది? ఏమైనది? అని యాతురతతో మూఁగిన జనులందఱతనిఁగాంచి 'ఈ పుణ్యకాంత యెవరు' అని ప్రశ్నింపసాగిరి.

గూఢచారి వంగినశిరముతో జవాబుచెప్పెను. "రాణీచందా"

జనులు—ఏమేమి? రాణీచందా? ఆజమ్గఢములో భయంకరమగుయుద్ధము సాగించిన దీమెయేనా?

గూఢ—ఔను.

(సరస్వతియను హిందీ పత్రికనుండి)

—బోడేపూడి వెంకటరావు.

కృతార్థత

చిరపరాధీన దుస్తర జీవులైన
ఆంధ్రజనుల దురంతాంతరంగభరము
సుకవి తిక్కన భారత సూక్తికతన
గ్రుగ్గునను భావకవి సూక్తి సూనృతంబు ॥
అస్వతంత్రతయను వార్ధియందు మునిఁగి
విస్మృతి తరంగములఁ దేలి విహ్వలించు
సాంద్రభావజ్ఞులగు నాంధ్రజనుల వలపు
కడచనదె యాంధ్రభారతా కర్ణనమున ॥
విస్మృతి చరిత్ర భావగాంభీర్య మలర
ఆంధ్రమునఁ దీర్చినాఁడు తిక్కన్న సుకవి
భావరస పానమత్తులౌ భావకవుల
భావనారాజ్యలక్ష్మి శ్రీ భారతంబు ॥
అన్నివిధములఁ గాలదురంతములకు
లొంగి తలదాచుకొన్న తెలుంగు జనులు
కాంచినారు కృతార్థతా గౌరవంబు
సన్నుతాచారుఁడైన తిక్కన్న కతన ॥
అల్ల యుద్యోగపర్వంబు నందు శౌరి
కౌరవులకడ సంధిప్రకార మెలమి
పలుకు ఘట్టంటు జాలదే తెలుఁగు జాతి
గర్వ పర్వత శిఖరాభి గమనమునకు ॥

—శేషాద్రి రమణ కవులు.